

Sidsel Westbø: "Silvery Moon", serigrافي, 1978.

DA GRAFIKKEN KOM TIL HAUGESUND – om Haugesund Billedgalleris grafikksamling

Trygve Goa

Haugesund Kunstforening ble stiftet 22. januar 1913. I foreningens program het det bl.a. ”Etter evne og leilighet å skape et fast galleri med karakteristiske arbeider av norske kunstnere”. Og allerede i stiftelsesåret ble det (med velvillig støtte fra skipsreder B. Stolt-Nielsen og et par sparebanker) kjøpt inn til den nye kunstsamlingen et stort oljemaleri av Asor Hansen med tittelen ”Et familiebesøg i Sætersdalen”.

I de påfølgende årene ble det så anskaffet en rekke malerier av både lokale og nasjonale kunstnere. Men da Edvard Munchs grafiske trykk ”Vampyr” ble innkjøpt i 1915, var nok det unntaket som bekreftet den gjengse holdningen om at ”kunstverk” var maleri eller skulptur.

Ser vi på innkjøpene til den faste samlingen i tiden 1913 – 1993 finner vi en tydelig dominans av maleri fram til 1960-70 årene:

Maleri	1913 – 1970	289	arbeider
Grafikk	”	47	”
Maleri	1971 – 1993	281	”
Grafikk	”	283	”

Dette viser en markant økning av grafikk etter 1970. I tillegg kommer foto, tegninger, blandingsteknikker, tekstilkunst og kunsthåndverk. En god del av kunstsamlingen har også vært testamentariske og andre gaver.

Årsakene til grafikkens svake representasjon de første årene var mange, men i hovedsak at grafikk som eget kunstnerisk uttrykk møtte liten forståelse i Norge. Historisk sett var den hjemlige grafikkproduksjonen svært beskjeden. Det fantes før 1800-tallet verken boktrykker- eller koppertrykkspreser her, og selv om det nok kom en del trykk fra utlandet, var det først

da den Kongelige Tegne- og Kunstscole ble opprettet i 1820-årene, at grunnlaget for et faglig grafisk miljø ble lagt.

Grafikk for alle

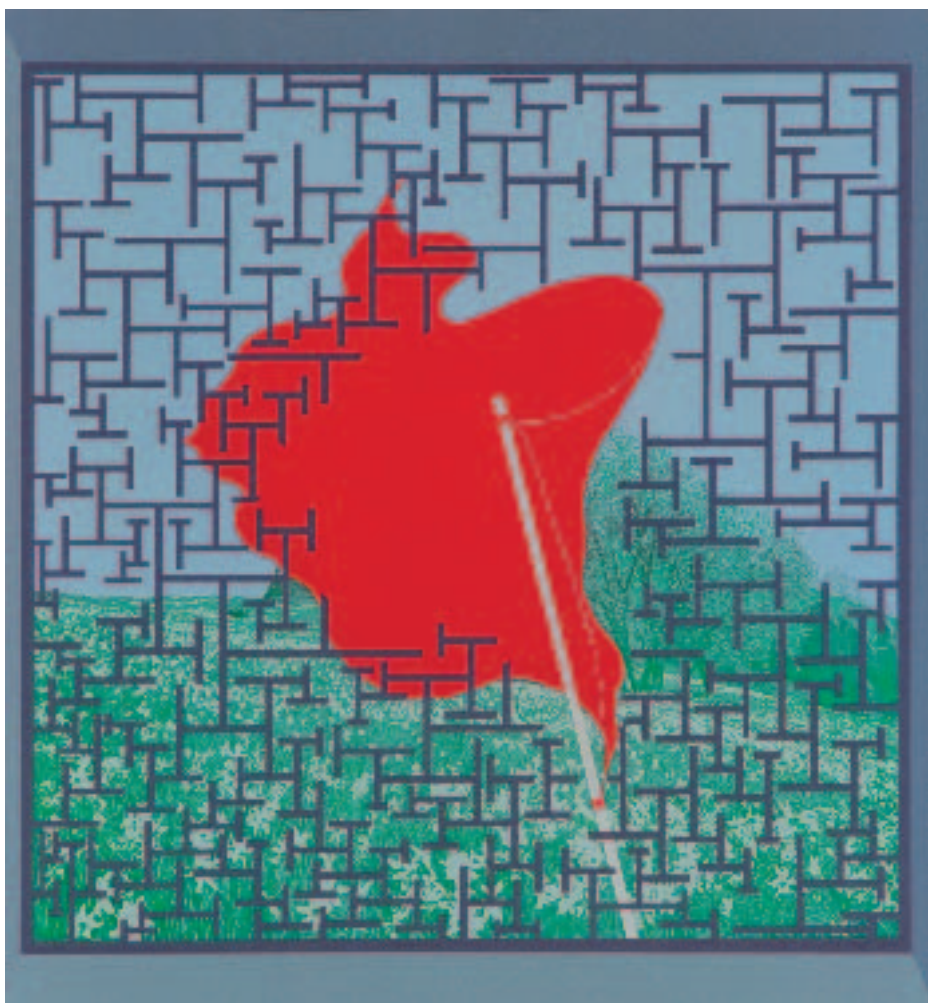
De grafiske teknikker var opprinnelig hjelpemidler for mangfoldiggjøring av tekst eller et billedmotiv, arbeidstegninger, dokumenter, stempler o.s.v. Mens tresnitt, kopperstikk og raderinger var vanskelige og tidkrevende teknikker, kom oppfinnelsen av en ny trykkemåte, litografiet, til å forandre den grafiske produksjon radikalt. Det vokste fram en mengde litografiske verksteder for trykking av alle mulige slags trykksaker. Litografiet egnet seg også på en utmerket måte til å kopiere eller ”oversette” kjente kunstneres malerier i farger, i store opplag og til rimelige priser.

Sammen med nye fototekniske og mekaniske trykkemetoder som offset og serigrافي, ga det støtet til en oppblomstring av den såkalte ”fargegrafikken” som etter hvert ble svært populær blant publikum og kunsthandlerne. De norske kunstnerne viste i de første årene liten interesse for denne reproduksjonsgrafikken til kunstneriske formål og foretrakk de mer krevende teknikker, trykket i små opplag, nummerert og signert som originale kunstverk på linje med maleriet. Den rivende utvikling i trykkeribransjen forsterket bare skillet mellom den originale kunstgrafikken og reproduksjonsgrafikken.

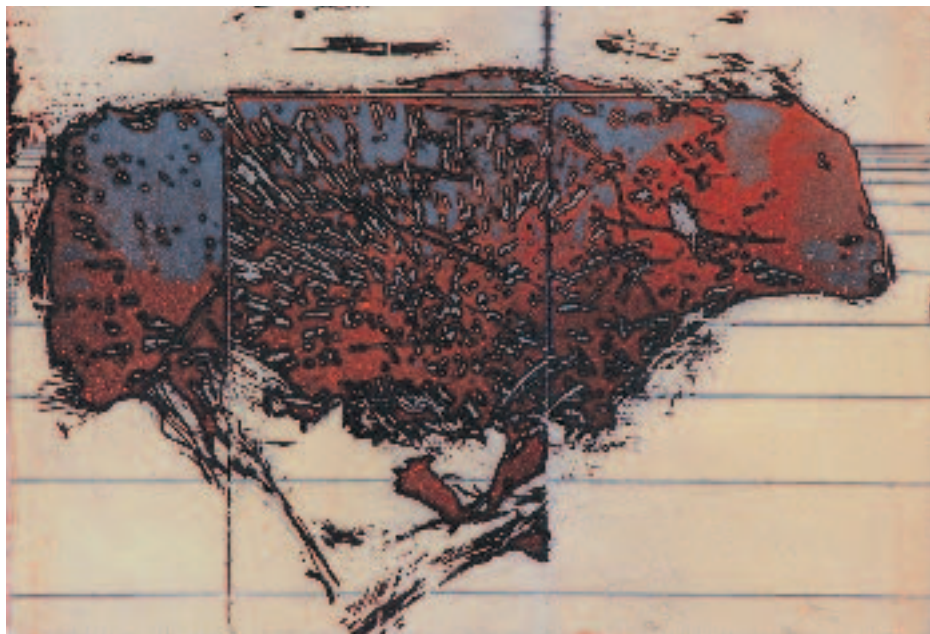
Haugesunds Billedgalleris samling

Kunstforeningens faste kunstsamling var etter hvert blitt så stor at foreningen ikke lenger så seg i stand til å forvalte den på en forsvarlig måte. I 1973 ble den derfor overdratt som gave til Haugesund kommune på visse betingelser knyttet til forvaltning, administrasjon, nybygg og ansettelse av fast daglig og kunstnerisk leder. Haugesund kommune hadde nå sammen med kunstforeningen det økonomiske ansvar for kunstsamlingens videre utvikling. Med beskjedne bevilgninger til fornying og kunstinnkjøp var det imidlertid vanskelig å anskaffe malerier og skulptur som i tilstrekkelig grad også representerte viktige sider av samtidskunsten.

Et kunstmuseum skal per definisjon samle inn, ta vare på og formidle den del av billedkunsten som er tidstypisk for en periode, både når det gjelder åndsinnhold, håndverksmessig kvalitet og kunstnerisk originalitet. Et ledemotiv for det videre arbeid med kunstsamlingen var hele tiden formidlingsaspektet, det vil si at

Per Kleiva: "Frigjering", serigrافي, 1971

Svein Rønning: "Jaktscene II", etsning, 1977

kunstverkene både hver for seg, i nært beslektede grupperinger eller tematisk satt sammen, alltid skulle kunne gi nye, varierte kunstneriske innfallsvinkler.

Grafikkens storhetstid

Det var i 1960 – 90 årene en livlig utstillingsaktivitet som i stor grad avspeilte det som foregikk i kunstlivet både i Norge og i det internasjonale miljøet. En ny generasjon radikale kunstnere tok grafikken til hjelp for å nå et nytt og større publikum. Det var en urolig tid med store politiske og sosiale motsetninger, og det var ikke minst en forsatt kamp mot fastgrodde kunstneriske holdninger. Til dette kom en voksende forståelse fra politisk hold i pakt med de gamle sosialdemokratiske idealer om en bredere kulturell folkeopplysning. Nye kunstforeninger dukket opp rundt om i landet. Ideelle organisasjoner som "Kunst i skolen" og "Kunst på arbeidsplassen" fikk ny vind i seilene og fant i grafikken

et velegnet middel til å nå flere og større grupper. Det kom stadig flere bedriftskunstforeninger og bokklubber med grafikk, og kunsthandelen øynet snart muligheten for økonomisk gevinst. Framfor alt ble det mote og populært med rimelig originalgrafikk på veggene hjemme.

For Haugesund Billedgalleri var det nå gode muligheter til å finne kunstverk som representerte de forskjellige uttrykksformer og tekniske eksperimenter som tiden var så rik på. Når maleri og skulptur ble for kostbart, ble grafikken løsningen, og galleriet fikk en ganske unik samling av fremragende trykk som dekket de viktigste trender i den perioden som gjerne kalles ”Grafikkens tiår”.

Litteratur:

Rolf Rude: *Norske grafikere*, Gyldendal 1973

Sidsel Helliesen: *Norsk grafikk gjennom 100 år*, Aschehoug 2000